

CZTERDZIESTOPIĘCIOLECIE POLSKIEGO KOMITETU NARODOWEGO
MIĘDZYNARODOWEGO STOWARZYSZENIA DO BADAŃ HISTORII SZKŁA

Międzynarodowe Stowarzyszenie do Badań Historii Szkła powstało w 1958 r. w Liège w Belgii z okazji wielkiej wystawy szkieł pochodzących ze zbiorów belgijskich pt. *Trois millénaires d'art verrier à travers les collections publiques et privées de Belgique*, która została zorganizowana w Musée Curtius¹. Wystawie towarzyszył kongres międzynarodowy pod nazwą „Journées Internationales pour l'Histoire du Verre” (Międzynarodowe Dni Szkła). Już w czasie kongresu, z inicjatywy prof. dr. Josepha Philippe’a — dyrektora Musées d’Archéologie et d’Arts décoratifs de la Ville de Liège — oraz innych wybitnych historyków sztuki i archeologów, powołano stałą organizację, która początkowo nosiła nazwę „Journées Internationales pour l'Histoire du Verre”, a od 1967 r. — „Association Internationale pour l'Histoire du Verre” (Międzynarodowe Stowarzyszenie do Badań Historii Szkła)². Siedzibą „Association ...” do połowy lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku było Muzeum Szkła w Liège. Prof. J. Philippe pełnił do 1979 r. funkcję sekretarza generalnego, a następnie — do 1985 r. — przewodniczącego.

Skład Prezydium Stowarzyszenia był zawsze międzynarodowy. Po 1985 r. kolejnymi przewodniczącymi byli: prof. dr Axel von Saldern, dyrektor Museum für Kunst und Gewerbe w Hamburgu, prof. dr David Whitehouse z Corning Museum of Glass w Stanach Zjednoczonych, prof. dr Gioia M. Notarianni z Museo Civico Archeologico w Bolonii, prof. dr Jennifer Price z Uniwersytetu w Durham, a w czasie ostatniego, 16. kongresu AIHV, który odbył się w Londynie (7–13.09.2003), wybrano na to stanowisko dr Marie-Dominique Nenné z Institut Fernand Courby w Lyonie³. Oprócz przewodniczących członkami Prezydium — pełniącymi w nim różne funkcje — byli m.in. tacy wybitni uczeni, jak dr Donald Harden, dr Robert Charleston, Hugh Tate z Wielkiej Brytanii, Raymond Chambon z Belgii, prof. Giuseppe Bovini i prof. Astone Gasparetto z Włoch, Paul Perrot, były dyrektor Muzeum Szkła w Corning.

Do początku lat osiemdziesiątych XX w. działalność „Association ...” (w tym także wydawnicza) była finansowana przez miasto Liège, a patronat nad nią sprawował ówczesny książę Albert belgijski⁴. W następnych latach siedziby Stowarzyszenia zmieniały się w zależności od tego, kto pełnił funkcję sekretarza generalnego. I tak, od 1985 r. przez kilkanaście lat znajdowała się ona w Rijksmuseum w Amsterdamie, potem krótko w Nottingham w Anglii, a obecnie, począwszy od 2003 r., w Corning Museum of Glass.

Zgodnie ze statutem zadaniem „Association ...” jest wspieranie studiów historycznych, archeologicznych, artystycznych, muzeologicznych i technologicznych nad szklami zabytkowymi wszystkich okresów (z wyjątkiem nowożytnych szkieł przemysłowych), a także badań dotyczą-

¹ Zob. *Trois millénaires d'art verrier à travers les collections publiques et privées de Belgique, Catalogue général de l'exposition*, Liège 1958.

² J. Philippe, *Les „Journées Internationales du Verre”, leurs réalisations et leur action au service de l'étude historique du verre*, Annales du 1er congrès des Journées Internationales du Verre. Liège 20–24 août 1958, Liège b.r.w., s. 5–8; tenże, *L'organisation sur le plan international des études historiques consacrées au verre*, Liège 1962, s. 8–9; por. M. Dekówna, *Prof. dr Zofia Kamińska (4 V 1908 r. – 17 II 1996 r.)*, [w:] *Studia z archeologii, historii i geografii historycznej*, Archaeologia Historica Polona, t. 6, Toruń 1997 — na s. 275 mylnie podano datę zmiany nazwy Stowarzyszenia; oficjalnie nazwę „Association Internationale pour l'Histoire du Verre” zatwierdzono w 1967 r., zob.: *Association Internationale pour l'Histoire du Verre. International Association for the History of Glass, Statuts, Annales du 4e congrès des Journées Internationales du Verre*. Ravenne–Venise 13–20 mai 1967, Liège b.r.w., s. 6 (Czytelników przepraszam za pomyłkę — M.D.).

³ Dane te zaczerpnięto z dokumentacji zgromadzonej w archiwum Polskiego Komitetu Narodowego w Warszawie.

⁴ J. Philippe, *Les „Journées Internationales du Verre”...*, s. 12; *Association Internationale [...], Statuts*, s. 9; *Association Internationale pour l'Histoire du Verre, Commémoration du 20e anniversaire de sa création (1958–1978)*, Liège 1979.

cych ich konserwacji, w płaszczyźnie międzynarodowej. Stowarzyszenie zrzesza więc specjalistów reprezentujących różne dyscypliny (historyków, archeologów, historyków sztuki, chemików, fizyków, technologów). Wymienione cele realizuje poprzez organizowanie co 3 lata międzynarodowych kongresów oraz działalność wydawniczą⁵. Już od początku swego istnienia stało się największą ogólnosiwiatową organizacją inspirującą i popierającą wszelkie studia nad historią szkła.

„Association ...” ma swoje oddziały, zwane Komitetami Narodowymi, w większości krajów europejskich i w niektórych pozaeuropejskich.

Polski Komitet Narodowy został utworzony w 1960 r. przez prof. dr. Stanisława Lorentza, dyrektora Muzeum Narodowego w Warszawie⁶. W Muzeum tym ulokowano też siedzibę Komitetu, a prof. Lorentz został jego przewodniczącym, sekretarzem — kustosz Halina Chojnacka, pracownik Działu Szkła i Ceramiki tego Muzeum. W 1962 r. na stanowisko wiceprzewodniczącej została powołana prof. dr Zofia Kamińska — pracownik naukowy Zakładu Historii Kultury Materialnej ówczesnego Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN (dalej — IHKM PAN) i kierowniczka Pracowni Historii Rzemiosł i Wytwórczości Przemysłowej w tym Zakładzie (od 1992 r. nastąpiła zmiana nazwy Instytutu na: Instytut Archeologii i Etnologii PAN; dalej — IAE PAN). Funkcję wiceprzewodniczącej pełniła Pani Profesor do końca 1969 r.

W końcu 1969 r. na stanowisko przewodniczącego Komitetu mianowano prof. dr. Janusza Durko, dyrektora Muzeum Historycznego m.st. Warszawy, który funkcję tę sprawował do 2004 r. Do Muzeum Historycznego została też przeniesiona siedziba Komitetu.

W 2004 r. prof. J. Durko, w związku z przejściem na emeryturę, zrezygnował z kierowania Komitetem i w maju tego roku na zebraniu plenarnym członków na przewodniczącą wybrano prof. dr hab. Marię Dekównę z IAE PAN. Zmieniła się również siedziba Komitetu. Dyrektor Instytutu, prof. dr hab. Romuald Schild, wyraził zgodę, by została ona umiejscowiona w IAE PAN w Warszawie.

W składzie Prezydium znajdowały się osoby reprezentujące różne polskie instytucje; wiceprzewodniczącymi byli: doc. dr M. Buczkowski, kierownik Działu Rzemiosła Artystycznego w Oddziale Muzeum Czapskich Muzeum Narodowego w Krakowie, i mgr inż. W. Świetlik (reprezentujący przemysł szklarski) oraz prof. dr Z. Kamińska z IHKM PAN (1962–1969), mgr Halina Chojnacka, kustosz w Muzeum Narodowym w Warszawie (1970–1989), mgr Anna Chrzanowska, kurator w Muzeum Narodowym we Wrocławiu (1989–2000), doc. (od 2000 r. prof.) dr hab. Maria Dekówna (1989–2004) z IHKM PAN, a później — IAE PAN, od 2005 r. mgr Anna Pusoska, kierowniczka Pracowni Konserwacji Rzemiosła Artystycznego Muzeum Narodowego w Krakowie i dr Zygmunt Dolczewski, emerytowany pracownik Muzeum Narodowego w Poznaniu. Sekretarzami byli pracownicy następujących instytucji warszawskich: Muzeum Narodowego (mgr Halina Chojnacka — 1960–1969) i oddziału tego Muzeum w Wilanowie — obecnie Muzeum Pałac w Wilanowie (mgr Barbara Szelejerd — 1989–1992), Zamku Królewskiego (mgr Ilona Zatorska — 1993, i mgr Jerzy Garus — 1994–1995), Instytutu Chemii i Techniki Jądrowej (dr Jerzy Kunicki-Goldfinger — 1995–1999), Muzeum Historycznego m.st. Warszawy (mgr Katarzyna Meyza — 2000–2004) oraz Instytutu Archeologii i Etnologii PAN (mgr Tomasz Purowski — od 2005 r.)⁷.

⁵ *Association Internationale* [...], *Statuts*, s. 6; J. Philippe, *L'organisation...*, s. 8–9. Stowarzyszenie publikowało monografie, ale przede wszystkim dwa wydawnictwa periodyczne: 1. *Bulletin des Journées Internationales du Verre*, od 1967 r. — *Bulletin de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre*; ukazało się dziewięć numerów tego pisma (1962–1983), każdy z nich zawiera prezentację zbiorów szkła jednego kraju i bibliografię prac z zakresu historii szkła, które opublikowano w tym kraju, a także przegląd ostatnich archeologicznych odkryć szkła na świecie. 2. *Annales du ... congrès des Journées Internationales du Verre*, a od 1970 r. *Annales du ... congrès de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre*; zamieszczone są w nich referaty i komunikaty wygłaszane na kolejnych kongresach oraz krótkie informacje dotyczące Stowarzyszenia (dotychczas ukazały się materiały z szesnastu kongresów).

⁶ J. Olczak, *Powstanie Polskiego Komitetu Narodowego w ramach „Journées Internationales du Verre”*, „Z otchłani wieków”, R. 26: 1960, z. 4, s. 359–360.

⁷ Dane te znajdują się w dokumentacji przechowywanej w archiwum Polskiego Komitetu Narodowego w Warszawie; zob. też J. Olczak, *op. cit.*, s. 360.

Zadania i zakres działalności Komitetu odpowiadają zakresowi prac „Association ...” określone w statucie; głównym zadaniem komitetów narodowych jest organizowanie zebrań i wspomaganie Sekretariatu Generalnego we wszystkich sprawach dotyczących ich własnego kraju⁸. Polski Komitet Narodowy kieruje się więc zasadą, że organizacja ta powinna stanowić platformę wymiany informacji o pracach prowadzonych w kraju i za granicą, przygotowywać materiały stanowiące podstawę współpracy z zagranicą, a także być inicjatorką prac badawczych i sama, w miarę możliwości, je prowadzić.

Wypełnianie tych zadań w jak najszerszym zakresie, już od początku swego istnienia, Komitet zawdzięczał ogromnej determinacji pierwszej wiceprzewodniczącej — prof. dr Zofii Kamieńskiej. Już na początku sprawowania tej funkcji prof. Kamieńska przygotowała wraz z mgr Haliną Chojnacką i doc. dr. Stanisławem Gebethnerem z Muzeum Narodowego w Warszawie duże opracowanie obrazujące stan badań nad historią szkła w Polsce, które zostało opublikowane w 1963 r. w Belgii w ramach serii „Bulletin des Journées Internationales du Verre”⁹. W okresie tym, w związku z badaniami nad początkami Państwa Polskiego i odkryciem domniemanych śladów pracowni szklarskiej w Kruszwicy, z kręgu instytucji naukowych związanych z przemysłem szklarskim wyszła inicjatywa zorganizowania obchodów tysiąclecia polskiego hutnictwa szkła¹⁰. Wówczas też zawiązana została wieloletnia współpraca między Komitetem a Zjednoczeniem Przemysłu Szklarskiego, które następnie finansowało badania archiwalne i laboratoryjne prowadzone przez historyków szkła. Wśród pracowników związanych z przemysłem wielką aktywność na rzecz tej współpracy przejawiali m.in. mgr inż. Aleksander Dobrzański i mgr inż. Janusz Jabłkowski, który do dziś jest czynnym członkiem Komitetu. Dzięki pomocy finansowej Zjednoczenia mógł zostać opracowany przez członków Komitetu, pod kierunkiem prof. Z. Kamieńskiej, zarys dziejów szkła w Polsce. Obejmował on przegląd dotychczasowego dorobku naukowego oraz wyniki wspomnianych najnowszych badań archiwalnych i laboratoryjnych. Ukazał się drukiem w 1974 r., a jego drugie, uzupełnione, wydanie — w 1987 r.¹¹

Pani prof. Zofia Kamieńska zgromadziła w Komitecie zespół ludzi rekrutujących się z różnych polskich placówek naukowych — wiele z tych osób, wskutek zachęty Pani Profesor, z problematyki „szklarskiej” uczyniło na stałe główny przedmiot swoich zainteresowań zawodowych. Szybko więc pojawiła się kadra mogąca objąć badaniami całokształt historii szkła w aspekcie zarówno chronologicznym, jak i rzeczowym.

W ciągu kilkudziesięciu lat istnienia Komitetu obowiązuje — przyjęta przez prof. Z. Kamieńską — zasada, że w jego skład wchodzi nie tylko polscy członkowie „Association ...” (fizyczni i instytucjonalni), ale też inne osoby zajmujące się badaniami nad szkłem zabytkowym. Ponadto w przedsięwzięciach podejmowanych przez Komitet uczestniczą doraźnie osoby spoza stałego grona badaczy w nim skupionych, zainteresowane tematyką danego przedsięwzięcia bądź specjalnie zapraszone w charakterze referentów. Tak więc skład Komitetu nie jest ograniczony względami formalnymi, a liczba członków nie jest stała.

W ostatnich kilkunastu latach tak szeroko pojęty zespół składał się z pracowników głównie czołowych muzeów polskich, IHKM PAN (później — IAE PAN), katedr i instytutów uniwersyteckich, Akademii Górniczo-Hutniczej, niektórych instytutów związanych z przemysłem szklarskim, Instytutu Chemii i Techniki Jądrowej. Członkami instytucjonalnymi „Association ...” (a tym samym i Komitetu) były: Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Historyczne m.st. Warszawy, Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Muzeum Okręgowe w Jeleniej Górze (obecnie — Muzeum Karkonoskie)¹².

⁸ *Association Internationale [...], Statuts*, s. 7.

⁹ *Bulletin des Journées Internationales du Verre*, nr 2: 1963, s. 13–94.

¹⁰ Zob. J. Olczak, *Millenium — także szklarstwa polskiego*, „Szkło i Ceramika”, R. 10: 1959, nr 4, s. 95–98; oraz: 966–1966, *1000 lat polskiego szkła*, „Szkło i Ceramika”, R. 17: 1966, nr 9.

¹¹ *Polskie szkło do połowy XIX wieku*, Z. Kamieńska red., Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974; *Polskie szkło do połowy XIX wieku*, wydanie drugie uzupełnione, Z. Kamieńska red., Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1987, zob. m. in. s. 8–11.

¹² Zob. wyżej, przyp. 7.

W połowie lat sześćdziesiątych XX w. do prac prowadzonych przez Komitet zostało włączone również Centralne Laboratorium Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN (obecnie — Centralne Laboratorium Zakładu Nauk Pomocniczych IAE PAN), dla którego w końcu 1967 r. wykonano w Instytucie Szkła i Ceramiki w Warszawie wzorce do badań szkła zabytkowego metodą ilościowej analizy spektrograficznej. Ich opracowanie było możliwe dzięki udziałowi Centralnego Laboratorium w realizowanym przez Corning Museum of Glass projekcie mającym na celu ujednoczenie w skali światowej metod analizy szkieł zabytkowych¹³. Wspomniane wzorce, jakkolwiek nie opatentowane, pod względem jakości i przydatności do badań szkieł zabytkowych nie odbiegają od standardów światowych w tym zakresie. Od momentu wprowadzenia metody ilościowej analizy spektrograficznej, w Centralnym Laboratorium przebadano tą metodą w ciągu około 30 lat wiele tysięcy przedmiotów szklanych uzyskanych w wyniku prac wykopaliskowych prowadzonych w kraju i za granicą przez różne instytucje polskie i zagraniczne. Centralne Laboratorium stało się prędko placówką wiodącą w Polsce w zakresie tego rodzaju badań, znaną także za granicą. Wielka szkoda, że w latach dziewięćdziesiątych XX w. Pracownia Analiz Szkła została zlikwidowana. Ze względu na potrzeby badań nad historią szklarstwa, których integralną częścią — na obecnym poziomie rozwoju tych badań — są analizy laboratoryjne i studia nad technologią szklarską, należałoby ją jak najszybciej reaktywować.

Z Komitetem współpracowały też: Komisja Historyczna Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Materiałów Budowlanych oraz Polskie Towarzystwo Ceramiczne.

Polskie środowisko naukowe, dzięki inicjatywom prof. Kamińskiej, zostało włączone w międzynarodowy nurt studiów nad historią szkła. Pani Profesor dbała — podobnie jak i późniejsze władze Komitetu — aby w każdym kongresie AIHV brali udział pracownicy naukowcy z różnych polskich instytucji, by wygłaszali referaty (teksty te były potem publikowane w rocznikach kongresowych)¹⁴. W latach sześćdziesiątych XX w. zostały nawiązane kontakty naukowe również z innymi organizacjami i instytucjami zagranicznymi (zob. dalej). Prof. Joseph Philippe, który kil-

¹³ R. H. B r i l l, *Interlaboratory comparison experiments on the analysis of ancient glass*, [w:] *Comptes Rendus, VIIe Congrès International du Verre. Bruxelles 28 juin–3 juillet 1965*, b.m.w., b.r.w., komunikat nr 226.1–226.4; H. P a w ł o w s k a, *Die Fertigung von Eichproben und Spektralanalyse von Glasantiquitäten*, „Archeologia Polona”, 17: 1976, s. 76; M. D e k ó w n a, *Szkło w Europie wczesnośredniowiecznej*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1980, s. 7.

¹⁴ Przedstawiciele polskich środowisk naukowych brali udział w następujących kongresach: I. w Liège, Belgia, 1958 r. (2 osoby), II. w Lejdzie, Holandia, 1962 r. (6 osób, w tym dwóch referentów), III. w Damaszku, Syria, 1964 r. (1 osoba — referentka), IV. w Rawennie i Wenecji, Włochy, 1967 r. (3 uczestniczki, w tym jedna referentka), V. w Pradze, Czechosłowacja, 1970 r. (6 osób, w tym troje referentów), VI. w Kolonii, RFN, 1973 r. (3 osoby, w tym dwie referentki), VII. w Berlinie i Lipsku, NRD, 1977 r. (10 osób, w tym dwie referentki), VIII. w Londynie i Liverpoolu, Anglia, 1979 r. (4 osoby, w tym trzy referentki — 1 referat dwóch autorek, z których jedna nie była obecna na kongresie), IX. w Nancy, Francja, 1983 r. (3 osoby, w tym dwie referentki), X. w Madrycie i Segowii, Hiszpania, 1985 r. (3 osoby — referentki), XI. w Bazylei, Szwajcaria, 1988 r. (1 osoba — referentka), XII. w Wiedniu, Austria, 1991 r. (8 uczestniczek — referentek; jeden z referatów nie został wydrukowany), XIII. w Amsterdamie, Holandia, 1995 r. (1 uczestniczka — referentka, trzech autorów), XV. w Nowym Jorku, Stany Zjednoczone, 2001 r. (1 uczestnik — referent, czterech autorów), XVI. w Londynie, Anglia, 2003 r. (4 osoby, w tym troje referentów — jeden referat czworga autorów, z których troje nie brało udziału w kongresie; jeden z referatów nie został wydrukowany). Tylko na jednym kongresie (XIV. w Wenecji i Mediolanie, Włochy, 1998 r.) polscy badacze historii szkła nie byli reprezentowani.

Wykazy osób uczestniczących w kongresach I.–IX. są zamieszczone w *Annales ... poświęconym tym spotkaniom*. Wymienione wyżej dane znajdują się również w dokumentacji Komitetu — zob. przyp. 7. Sprawozdania z przebiegu niektórych kongresów i udziału w nich delegatów polskich publikowały: M. D e k ó w n a w „*Slavia Antiqua*”, t. 13: 1966, s. 501–503; t. 15: 1968, s. 359–362; „*Przeglądzie Historycznym*”, t. 58: 1962, z. 4, s. 728–730; „*Szkle i Ceramice*”, R. 18: 1967, nr 10, s. 423–425; (z H. C h o j n a c k ą), R. 22: 1971, nr 9, s. 281–283; „*Kwartalniku Historii Kultury Materialnej*”, R. 16: 1968, nr 1, s. 194–197; R. 20: 1972, nr 1, s. 204–206; R. 22: 1974, nr 1, s. 199–204; R. 27: 1979, nr 1, s. 111–116; (z H. C h o j n a c k ą), R. 29: 1981, nr 3, s. 417–421; R. 32: 1984, nr 3, s. 441–444; R. 34: 1986, nr 2, s. 385–390; R. 41: 1993, nr 1, s. 191–197; T. S t a w i a r s k a w „*Archeologii Polski*”, t. 49: 2004, z. 1–2, s. 224–230.

kakrotnie odwiedzał Polskę i uczestniczył w sesjach naukowych organizowanych z okazji jego pobytu, wysoko oceniał dorobek naszego środowiska i stał się życzliwym propagatorem na terenie międzynarodowym osiągnięć polskich w zakresie studiów nad dziejami szklarstwa, jak również propagatorem samego Polskiego Komitetu Narodowego¹⁵.

W końcu lat siedemdziesiątych XX w. stopniowo zmniejszała się, aż ustała całkowicie, pomoc finansowa przemysłu, co w pewnym stopniu zawężyło możliwości badań. Jednakże różne placówki i badacze nadal takie studia prowadzą i jak świadczą prezentacje wyników ich prac na posiedzeniach Komitetu, osiągają bardzo interesujące rezultaty. Referaty wygłaszane na zebraniach plenarnych w ostatnich kilkunastu latach poświęcone były różnym zagadnieniom, np.: metodom badań laboratoryjnych szkielek zabytkowych, niektórym aspektom technologii szklarskich, najnowszym wynikiem badań nad szklami różnych epok oraz prezentacji zbiorów szkła przechowywanych w muzeach.

Znaczną część zadań Komitetu stanowi działalność informacyjna: na zebraniach jego członkowie przedstawiają krótkie sprawozdania o krajowych i międzynarodowych spotkaniach (konferencjach, kongresach) poświęconych historii szkła, w których uczestniczyli, przekazywane są informacje o nowych publikacjach oraz o bieżącej działalności „Association ...” i Komitetu. Komitet przygotowuje również wykazy bibliograficzne prac dotyczących historii szkła wydanych w Polsce lub opublikowanych przez autorów polskich za granicą. Przeglądy te omawiane są na zebraniach plenarnych, a następnie wysyłane, wraz z książkami i nadbitkami artykułów uwzględnionych w wykazach, do Corning Museum of Glass. Wydawnictwa trafiają do biblioteki Muzeum, a wykazy są publikowane w „Journal of Glass Studies”, który obecnie jest największym ogólnosiwiatowym czasopiśmie poświęconym problematyce „szklarskiej”. W ten sposób dorobek badaczy polskich jest możliwie szeroko upowszechniany.

Polski Komitet Narodowy współpracuje z międzynarodowymi i zagranicznymi organizacjami i instytucjami specjalizującymi się we wspomnianej problematyce oraz — w jednym przypadku — z filią takiej organizacji działającą w Polsce: 1. w latach 1960. z — powstałym w mniej więcej tym samym czasie co Komitet AIHV — Podkomitetem do spraw Muzeów i Zbiorów Szkła przy Polskim Komitecie Narodowym ICOM (obu przewodniczył prof. S. Lorentz)¹⁶; 2. najdłużej i najbardziej systematycznie — z Corning Museum of Glass w Stanach Zjednoczonych (zakres tej współpracy został przedstawiony wyżej); 3. z International Commission on Glass — niektórzy członkowie Komitetu brali udział w kongresach tej organizacji lub tylko ich referaty były publikowane w materiałach kongresowych¹⁷, a dwie osoby są jej członkami (prof. dr hab. Maria Dekówna i dr inż. Elżbieta Greiner-Wronowa); 4. sporadycznie z innymi organizacjami (np. ze Stowackim Stowarzyszeniem Szklarskim w Lednickich Rovniach).

¹⁵ Z. Kamińska, *Konferencja sprawozdawcza w Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN z badań nad historią szklarstwa (Warszawa 28 III 1966 r.)*, „Nauka Polska”, R. 14: 1966, nr 5, s. 109–113; t a ż, *Współpraca międzynarodowa w zakresie badań nad historią szklarstwa*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, R. 14: 1966, nr 4, s. 727–730; por. też M. Dekówna, *Prof. Dr Zofia Kamińska*, s. 281–284.

¹⁶ Na terenie międzynarodowym ICOM (International Council of Museums) współpracował z „Journées Internationales du Verre”, a później — z „Association ...” (zob. np. *Association Internationale [...] Commémoration*, passim).

¹⁷ Zob. *Advances in glass technology. History papers and discussions of the technical papers of the VI International Congress on Glass*, cz. 1, New York 1962, s. 6–34 (referat J. Chmieleńskiego i J. Jabłkowskiego); cz. 2, New York 1963, s. 202–203, 335–337 (referaty J. Olczaka, Z. Kamińskiej i H. Chojnackiej); *Comptes Rendus, VIIe Congrès International du Verre. Bruxelles 28 juin–3 juillet 1965*, b.m.w., b.r.w., komunikat nr 238.1–238.3 (referat E. Tabaczyńskiej); *Proceedings of the XIX International Congress on Glass, Edinburgh, 1–6 July 2001*, *Glass Technology*, 43C: 2002, s. 84–92 (referat E. Greiner-Wronowej i L. Stocha); *XX International Congress on Glass, September 26–October 1, 2004, Kyoto, Japan*, b.m.w., b.r.w., bez ciągłej numeracji stron (referaty E. Greiner-Wronowej i A. Pusoskiej, E. Greiner-Wronowej, A. Pusoskiej i A. Prokopowicz, J. Wrony i E. Greiner-Wronowej).

W wyniku tych wszystkich działań, podejmowanych zarówno przez Komitet, jak i przez różne instytucje z nim współpracujące, w omawianym czterdziestopięcioletniu nastąpił ogromny postęp w badaniach nad historią szkła w Polsce. Widoczny jest on w zwiększeniu zasobów źródeł, głównie archeologicznych, wypracowaniu metod dokumentacji, analizy i interpretacji źródeł oraz podejmowaniu studiów nad wieloma aspektami tej problematyki. Powoli, ale ciągle rozrastającej się w tym czasie zespół procedur badawczych przyczynił się do rozszerzania pola badań i pogłębiania studiów nad różnymi działaniami szklarstwa, m.in. też takimi, którymi dawniej rzadko się zajmowano bądź które rozpatrywano wrywkowo lub powierzchownie. W efekcie, znacznie wzrosła wiedza o szkle okresu wpływów rzymskich, średniowiecza i czasów nowożytnych, w mniejszym stopniu i nierównomiernie — okresów pradziejowych. Polscy badacze wnieśli też znaczny wkład w poznanie szklarstwa innych krajów europejskich (m.in. początków szklarstwa weneckiego). Opublikowano setki prac różnego rodzaju¹⁸.

Komitet, mimo iż w ostatnich latach nie ma warunków do realizowania własnych projektów badawczych, to nadal odgrywa ważną rolę w integrowaniu środowiska oraz rolę inspiratora i promotora studiów prowadzonych przez polskich badaczy i placówki naukowe, a także propagatora ich osiągnięć.

Maria Dekówna

¹⁸ Por. M. Dekówna, *Rozwój metod badania znalezisk szkła w Polsce w latach 1930–2000*, [w:] Acta Universitatis Nicolai Copernici, Archeologia XXIX, Archeologia szkła 9, Toruń 2005, s. 3–40 (tam też przegląd literatury).

